

THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF THE FUTURE BY MEANS OF MUD SKIPPERS TRAINING – SET OF “HIGHER MATHEMATICS”

In article on the basis of the analysis of psychology-pedagogical literature the essence of concept “independent work” is opened, its specifics as means of the organization of independent educational and informative activity of students of higher educational institutions is established; experience of the organization of independent work of cadets with MNMK “Higher mathematics” use is analysed.

Key words: independent work, informative independence, information technologies, network technologies, electronic training, information environment, control systems of training.

УДК 373.31:372.461

Бондаренко Г.П.

**НАВЧАЛЬНЕ РЕДАГУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-
НЕФІЛОЛОГІВ**

У статті розглянуто дидактичні можливості навчального редагування як ефективного засобу удосконалення й підвищення мовно-мовленнєвої компетенції студентів нефілологічного напрямку освіти.

Ключові слова: навчальне редагування, мовленнєва компетенція, студенти-нефілологи, мовне чуття, навички мовленнєвого контролю.

Відповідно до наказу МОН України № 341 від 17.04.2009 “Про затвердження плану дій щодо вдосконалення викладання дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” одним із провідних завдань мовної підготовки нефілолога визначено формування навичок самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні, редагування й коригування наукових текстів, що є надзвичайно актуальним для південно-східного регіону, де значну частину інформації студенти отримують з російськомовних джерел, а застосовують у власній україномовній продуктивній діяльності, інтуїтивно виконавши її перекодування з мови оригіналу, тобто російської. Отже, забезпечення досконалого володіння державною мовою студентів технічних напрямів неможливе без оволодіння ними вміннями виявлення, аналізу та усунення помилок, удосконалення висловлювань з мовностилістичного погляду, розвитку навичок мовленнєвого контролю, тобто без того комплексу операцій, який прийнято називати редагуванням.

Незважаючи на те, що редагування як навчальна вправа давно використовується в методиках викладання мов (його ефективність і необхідність застосування для формування правильного усного й писемного мовлення обґрунтували видатні лінгвісти і методисти Д. Кравчук, О. Кучерук, В. Михайлюк, В. Мельничайко, М. Пентиліук, Л. Попова, О. Хорошковська, А. Ярмолюк та ін.), у методиці навчання української мови студентів ВНЗ у російськомовному середовищі великі можливості навчального редагування використовуються неповною мірою.

Наявні лінгводидактичні рекомендації щодо введення редагування в систему навчання у вищому навчальному закладі (Т. Бондаренко, А. Капелюшний, Т. Коляда, І. Морознюк, З. Партико та ін.) стосуються переважно підготовки професійних редакторів і фахівців видавничої справи. Поодинокі рекомендації, зокрема Л.Попової та А. Ярмолюк, висвітлюють питання розвитку вмінь молодших школярів і учнів основної школи вдосконалювати власні висловлювання під час написання переказів і творів, обґрунтовують систему підготовчих вправ на вдосконалення тексту. Що ж до навчального редагування як засобу підвищення мовленнєвої компетенції студентів-нефілологів і покращення на основі цього культури

їхнього професійного українського мовлення, то проведений аналіз лінгводидактичної літератури засвідчує обмаль розвідок практичного характеру (В. Михайлюк, П. Куляс), які мають на меті сприяти виробленню мовного чуття, особливої пильності до прочитаного й почутого слова, вміння легко знаходити потрібні слова для власного мовлення [2, с. 51].

Мета статті – дослідити дидактичні можливості навчального редагування й визначити лінгводидактичні передумови використання його для удосконалення й підвищення мовно-мовленнєвої компетенції студентів нефілологічного напрямку освіти. Досягнення зазначеної мети зумовлює розв'язання таких завдань: на підставі аналізу літератури з теорії літературного редагування й теорії мовленнєвої діяльності з'ясувати дидактичні можливості редагування як навчального завдання, що сприяє виробленню мовного чуття; обґрунтувати систему завдань, що забезпечить формування навичок контролю, самоконтролю й корекції власного й чужого мовлення.

На нашу думку, основними причинами відхилення професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей від літературного стандарту є, з одного боку, недостатнє володіння термінологічною базою обраного фаху українською мовою й низький загальний рівень засвоєння норм української літературної мови, а з іншого – асиметричність білінгвізму мешканців російськомовних регіонів, коли одна з мов, як правило, найбільш уживана (у нашому випадку російська як мова повсякденного спілкування) домінує над другою зі звуженою сферою використання (у нашому випадку українська як мова навчально-наукової комунікації). При цьому інтерференція спотворює всі рівні взаємодії мов, які контактують у мовленнєвій практиці індивіда, призводить до суржикізації професійного мовлення майбутніх фахівців.

З метою запобігання й попередження відхилень у професійній комунікації, спричинених інтерферентним впливом російсько-українського мовленнєвого середовища, необхідно проводити спеціальну роботу, спрямовану на усвідомлення таких помилок студентами й навчання їх прийомів здійснення мовленнєвого контролю за якістю висловлювань. У практиці навчання (О. Беляєв, Н. Пашківська, А. Супруп, М. Успенський, О. Хорошковська, Л. Щерба та ін.) формування стійких навичок самоконтролю за власною мовленнєвою діяльністю здійснюється через систему вправ порівняльно-зіставного типу, зокрема вправ на редагування.

У лінгводидактичній літературі редагування визначають як навчальну вправу, сутність якої полягає в тому, “що учні, проаналізувавши мовний матеріал, вносять у нього певні зміни з урахуванням найрізноманітніших як мовних, так і позамовних факторів” [3, с. 155]. Проте, як зазначає В. Мельничайко, виправлення помилок – не єдине завдання навчального редагування. Не менш важливі, ніж правильність, й інші позитивні якості мовлення – багатство й різноманітність мовних засобів, точність і виразність висловлювання, відповідність конкретним умовам мовної комунікації. Тому редагування може полягати в усуненні неточних двозначних висловів, в урізноманітненні застосованих мовних засобів, в забезпеченні єдності стилю, у зміні стилістичного забарвлення висловлювання [там само].

У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на навчальному редагуванні як підготовчій вправі до продукування самостійних висловлювань професійного спрямування, на можливостях цього завдання як ефективного засобу подолання й запобігання лексичних помилок у професійно-науковій комунікації студентів-нефілологів, оскільки саме професійний аспект мовлення майбутнього фахівця визначено пріоритетним у програмі з дисципліни “Українська мова (за професійним спрямування)”, рекомендованій Міністерством освіти і науки України.

Редагування мовного матеріалу – процес складний, і може дати бажаний ефект лише за наявності певних передумов.

По-перше, як зазначає В. Мельничайко, щоб помітити неточність у творенні граматичної форми, у побудові словосполучення чи речення або у висловленні змісту, необхідно керуватися певними критеріями, мати у полі зору певний еталон, з яким можна було б зіставити мовні засоби. Тобто редагування доцільно застосовувати лише тоді, коли в

студентів вже є достатні відомості про ту мовну одиницю, неточності у вживанні якої слід усунути.

По-друге, під час редагування навчальних текстів слід привчати студентів правильно класифікувати кожне порушення мовних норм, бо тільки розуміючи суть помилки, осмисливши, яку норму порушено, студент зможе свідомо усунути недолік, домагаючись поліпшення якості висловлювання [2].

По-третє, викладачеві слід стимулювати психологічний настрій на вдосконалення висловлювання, передусім за допомогою виховного потенціалу мовленнєвого середовища, який досягається постійною увагою до слова як на заняттях, так і в позанавчальний час.

Ефективність навчального редагування, як зазначає А. Ярмолук, значно підвищиться, якщо робота над розвитком умінь удосконалювати написане здійснюватиметься поетапно. На початковому етапі мають формуватися вміння на рівні окремих способів сприймання, відтворення й побудови тексту, що передбачають ознайомлення з різними видами помилок, вироблення умінь бачити ці помилки в тексті, оволодіння способами їх виправлення. Основний етап (найважливіший) передбачає формування умінь аналізувати текст за сукупністю окремих параметрів монологічного мовлення – знаходити й усувати всі види помилок у готових деформованих текстах, що передбачають самостійне вдосконалення письмового тексту й перевірку якості вдосконаленого висловлення за інструкцією. На завершальному етапі в процесі роботи над самостійними письмовими переказами й творами формуються вміння удосконалювати структуру власних висловлювань та їх виразність [4].

На нашу думку, така система роботи з навчального редагування не зовсім підходить для обмеженого в часі курсу української мови для ВНЗ, що до того ж має узагальнювально-корегувальний характер й спрямований на удосконалення мовленнєвої компетенції фахівця, який уже володіє базовими знаннями з української мови, здобутими в загальноосвітній школі. Більшу користь буде мати продуманий комплекс вправ на редагування, зорієнтованих на конкретну мовленнєву помилку, прив'язану до специфіки професійної мови студентів певного фаху й особливостей текстів наукового стилю. На думку П. Куляса, це можуть бути завдання на виправлення неточностей слововживання, виявлення русизмів і російських кальок, орієнтування в синонімії й полісемії, виявлення помилок у формотворенні, встановлення комунікативної точності фрази, усунення логічних суперечностей [2].

З усього розмаїття видів редагування ми використовуємо редагування як вправу, підпорядковану опрацюванню конкретного термінологічного матеріалу, починаючи від слововживання й формотворення й закінчуючи зв'язними висловлюваннями. На думку В.Я. Мельничайка, “така прив'язка певних видів мовних помилок і недоліків до конкретної теми служить суттєвим фактором підвищення ефективності навчання, виявлення і виправлення помилок, з'ясування їх причин переконливо покаже практичну вагу опрацьовуваної теми, посилить інтерес до матеріалу, що, безумовно, сприятиме запобіганню подібним помилкам у власному мовленні учнів” [3, с. 158].

В якості підготовчих добре зарекомендували себе вправи на редагування окремих термінів і термінологічних словосполучень. Наприклад:

Виправте помилки, допущені в утворенні термінологічних словосполучень.

Споживацький кредит, зовнішньоторговельне відношення, об'єм валової продукції, комерційне пропонування, цінна реформа, погодинний платіж.

Вправи подібного типу привчають студентів помічати неточності в професійному слововживанні, збагачують мовлення нормативною фаховою лексикою. Проте найбільший навчальний ефект дає, звичайно, редагування зв'язних висловлювань або хоча б їх завершених фрагментів. Такий матеріал дає змогу вести роботу комплексно, звертаючи увагу на побудову й уживання різних мовних одиниць і, що найголовніше, на відповідність тексту його комунікативному призначенню. Наприклад:

Відредагуйте текст. Особливу увагу зверніть на правильність перекладу термінів та термінологічних сполучень.

Ринок цінних бумаг – це частина ринка зсудних капіталів, де здійснюється емісія, купівля-продажа цінних бумаг. Через ринок цінних бумаг акумулюються грошові нагромадження підприємств та банків різних форм собственности, держави та часних облич, після чого спрямовуються на виробничі та невиробничі вкладення капіталів. Розрізняють первинний ринок цінних бумаг, де здійснюється емісія і первинне розміщення бумаг, і вторинний, де здійснюється купівля-продажа раніше випущених цінних бумаг.

Таким чином, оволодіння вміннями контролювати й удосконалювати текст є для студентів нефілологічних спеціальностей необхідною умовою досягнення високої культури фахового мовлення. Ефективність формування в студентів-нефілологів умінь здійснювати корекцію фахового мовлення забезпечується лише через систему вправ, пристосованих до конкретного професійно зорієнтованого мовленнєвого матеріалу і спрямованих на вироблення умінь звертати увагу на стилістичний потенціал і контекстуальне значення слова (терміна), норми його сполучуваності з іншими одиницями тексту.

Проведене дослідження дало змогу виявити лише загальні методичні передумови ефективного застосування навчального редагування в системі удосконалення мовної підготовки студентів нефілологічного напрямку, окреслити комплекс завдань, які сприятимуть підвищенню культури їхнього наукового професійного мовлення. Проте дидактичні можливості вправ на редагування, їхня типологія відповідно до виучуваного на заняттях матеріалу лишилися поза увагою й потребують подальших розвідок у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іванченко Р. Про методику редакторських виправлень/ Р. Іванченко// Урок української. – 2002. – №3. – С. 20 – 24.
2. Куляс П. Вправи для редагування/ П. Куляс // Дивослово. – 2003. – № 2. – С. 32-36.
3. Мельничайко В.Я. Творчі роботи на уроках української мови: [навч. посібник для студ. і викл. вищих навч. закл.] / В.Я. Мельничайко. – К.: Рад. школа, 1984. – 256 с.
4. Ярмолюк А. Система вправ з редагування у новому підручнику української мови/ А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7-8. – С. 15-20.

Бондаренко Г.П.

УЧЕБНОЕ РЕДАКТИРОВАНИЕ КАК СРЕДСТВО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ- НЕФИЛОЛОГОВ

В статье рассмотрено дидактические возможности учебного редактирования как средства усовершенствования и повышения языковой и речевой компетенции студентов нефилологического направления образования.

Ключевые слова: учебное редактирование, речевая компетенция, студенты-нефилологи, языковое чутьё, навыки речевого контроля.

Bondarenko G.P.

EDUCATIONAL EDITING AS A MEANS OF IMPROVEMENT OF THE PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALITIES

The article is about didactical of an opportunity of educational editing as means of improvement both increase of the language and speech competence of the students of a not philological direction of education.

Key words: educational editing, speech competence, students of technical specialities, language hardly, skills of the speech control.